

CETATEA FĂGĂRAȘ – CERCETĂRI ARHEOLOGICE PE LATURA DE SUD-EST A INCINTEI EXTERIOARE (CLĂDIREA CORPULUI DE GARDĂ)

Daniela MARCU ISTRATE^a, Gabriel IZDRĂILĂ^b, Sebastian DOBROTĂ^a

^a Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București, România; e-mails: dmarcuistrate@gmail.com, sebastiandobrota@gmail.com

^b Palatul Principilor, Alba Iulia, România; e-mail: izdrailagabriel@gmail.com

Keywords: Făgăraș (Fogaras/Fogarasch) fortress, Transylvania, medieval archaeology, built structure archaeology, guardhouse building

Abstract: The fortress of Făgăraș, a historical monument dating, in its current shape, from the 16th–17th centuries, went through a long restoration process over the last half century, during which smaller- or greater-scale archaeological investigations were conducted. In 2011–2012, the works focused on the eastern side of the outer fortifications, to restore the buildings next to the defensive wall, the so-called “guardhouses”. The present paper introduces and describes the archaeological investigation of the southern guardhouse, mainly focusing on the technical aspects of the results and on systemizing the data to retrace the general development of the site.

The southern guardhouse stood in 2011 in a shape that was due mainly to a 20th-century restoration, one that had greatly modified both the masonry (through underpinning, demolition, and reconstruction) and the ground level, although it was discontinued halfway through. The objective of the archaeological research was primarily to provide the basis for new restoration and refurbishing projects by identifying certain data about the masonry and the history of the ground levels. To achieve this, several small-scale research units were opened and three larger trenches (S.22, S.23, and S.24) were dug out between the two defensive walls, providing an overall image of the stratigraphy of the inner courtyard.

It was established that the building was initially rectangular, developed along the wall of the outer ward, likely along the entire length of this wall, between the entrance tower and the south-eastern bastion – as may be seen, in fact, on the oldest plan of the fortress, drawn in 1699. Later, some extensions and demolitions took place, resulting in the current shape, with rooms of various sizes and a walkway on the side facing the courtyard. The archaeological finds were very poor, and did not help to define a more precise chronology for this part of the fortress – nevertheless, based on historical and architectural data, the building, in its original shape, may be dated to the 16th century.

Cuvinte-cheie: cetatea Făgăraș, Transilvania, arheologie medievală, arheologia structurilor construite, clădirea corpului de gardă

Rezumat: Ansamblul cetății Făgăraș, monument istoric datând, în forma actuală, din secolele XIV–XVII, a trecut în ultima jumătate de secol printr-un lung șantier de restaurare, în cadrul căruia au fost deseori realizate investigații arheologice de amploare mai mare sau mai mică. În anii 2011–2012 lucrările s-au concentrat pe latura estică a fortificației exterioare, cu obiectivul restaurării clădirilor adiacente zidului de incintă, așa-numitele corpuri de gardă. Materialul de față introduce și analizează cercetarea arheologică a clădirii sudice a corpului de gardă, urmărind în principal descrierea tehnică a rezultatelor și sistematizarea informațiilor în vederea reconstituirii evoluției arhitecturale generale.

Corpul de gardă dinspre sud prezenta în anul 2011 o formă datorată în mare măsură unei restaurări din sec. XX, care modificase major atât structurile zidite (subzidiri, demolări și refaceri), cât și nivelul de călcare, fiind abandonată într-un stadiu intermediar. Obiectivul cercetărilor arheologice a fost în principal acela de a fundamenta noile proiecte de restaurare și amenajare, prin identificarea unor informații despre structurile zidite și nivelurile de călcare. Pentru aceasta au fost deschise mai multe unități de cercetare de dimensiuni mici, iar trei secțiuni mai mari, S.22, S.23 și S.30 au fost trasate între cele două ziduri de incintă, pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra stratigrafiei curții exterioare.

S-a stabilit că inițial clădirea a avut o formă rectangulară, dezvoltându-se în lungul zidului incintei exterioare, probabil pe toată lungimea acestui zid între turnul de intrare și bastionul de sud-est – așa cum o putem vedea, de altfel, pe cel mai vechi releveu al cetății, cel din 1699. Ulterior au fost făcute o serie de extinderi și demolări, care au condus la forma actuală, cu încăperi de dimensiuni diferite și cu o galerie către interiorul curții. Materialul arheologic a fost irelevant pentru o cronologie mai precisă a acestei părți a cetății; însă, pe baza datelor istorice și arhitecturale existente, prima formă a clădirii poate fi datată în sec. XVI.

Cetatea Făgăraș se află în orașul cu același nume, pe malul stâng al Oltului, în apropierea versantului nordic al Munților Făgăraș. Așezarea este menționată documentar prima dată în 1291, într-un document care se referă la *possessio Fogros*¹, fără să conțină de fapt informații despre un habitat specific, cu atât mai puțin despre un castel sau o fortificație. Istoricii consideră însă că o cetate din pământ sau chiar piatră exista deja din secolul XIII, dar localizarea și caracteristicile acesteia rămân discutabile².

Ceea ce se păstrează astăzi aproximativ în centrul orașului Făgăraș este o fortificație amplă, a cărei formă s-a definitivat în sec. XVII, dar ale cărei începuturi coboară cel mai probabil în jurul anului 1300. Nucleul principal al cetății, numit de obicei castel, are o formă trapezoidală neregulată închisă cu turnuri de colț, între care se dezvoltă clădiri masive pe trei niveluri, care au servit o perioadă drept reședință pentru principii Transilvaniei. Castelul este înconjurat de o fortificație care a urmărit același plan, dublându-l pe toate laturile, cu ziduri masive din cărămidă al căror miez este umplut cu pământ, și bastioane în stil italian la colțuri (Fig. 1).

¹ Urkundenbuch, I, p. 177, nr. 244. Lukács 1998, p. 66–71.

² Pușcașu, Pușcașu 1973, p. 74; Sebestyén 1992, p. 70; Kovács 1996, p. 2.